

Remissvar:

## Rätt och rimligt för statligt anställda (SOU 2022:8)

Regeringens dnr: Fi2022/01388

Sveriges förenade studentkårer (SFS) lämnar härmed sina synpunkter på betänkandet Rätt och rimligt för statligt anställda (SOU 2022:8). SFS är en sammanslutning av studentkårer vid Sveriges universitet och högskolor. SFS har ett femtiotal medlemskårer vilka tillsammans representerar 380 000 studenter och doktorander.

Remissvaret har utarbetats i samråd med SFS doktorandkommitté.

SFS övergripande bedömning är att utredningens förslag i vissa delar har konsekvenser för doktorander. Förslagen har även vissa indirekta konsekvenser som påverkar samtliga studenter.

### Kapitel 4 Ett överklagat anställningsbeslut

Det är idag inte möjligt att överklaga en doktorandanställning, till skillnad från andra statliga anställningar. SFS anser dock att antagningsprocessen till forskarutbildningen ska vara transparent och rättssäker. Därför är det önskvärt att regeringen i framtiden ser över huruvida beslut om anställning som doktorand bör kunna överklagas. Här blir det givetvis viktigt att möjligheterna att överklaga inte försvagas på ett ogynnsamt sätt vid eventuell översyn.

SFS ställer sig därför tveksamma till förslaget *Förslag 4.3 Överklagandenämnderna bör endast överpröva anställningsbeslut*. Det är visserligen rimligt att överklagandenämnderna inte ska överpröva beslut om arbetsledning. Förslaget så som det är formulerat tycks dock innebära att beslut inte går att överklaga om *lärosätet anser* att det gäller arbetsledning. I tidigare ärenden har det förekommit oenighet om huruvida ett beslut gällt arbetsledning eller anställning. Vid sådan oenighet bör saken avgöras av en utomstående part. Vi uppfattar att

detta också går i linje med nuvarande praxis – där ÖNH tar ställning till huruvida ett ärende rör beslut om arbetsledning eller beslut om anställning, men endast överprövar beslut om anställning. För att inte upphäva en fungerande praxis, bör den nuvarande skrivningen kvarstå där beslut går att pröva även om arbetsgivaren inte anser att det är fråga om ett anställningsbeslut. Här bör dock medges att det är svårt att förutse om den möjliga oenigheten i praktiken kan uppstå vid beslut om doktorandanställningar, eller om problemet är begränsat till andra anställningsformer.

SFS **avstyrker** vidare förslaget *4.4 Omfattningen av överklagandenämndernas överprövning bör inskränkas*. Förslaget innebär att överklagandenämnderna endast ska kunna undanröja beslut om det är uppenbart att myndigheten har frångått de bedömningsgrunder som följer av lag eller annan författning eller om beslutet på annat sätt har tillkommit i strid med eller står i strid med lag eller annan författning. Vilka bedömningsgrunderna är för en viss anställning måste klargöras inför varje anställning. Det kan dock vara svårt att på förhand ange exakt hur olika meriter och erfarenheter ska viktas mot varandra, vilket medför att det även med detaljerade och välformulerade bedömningsgrunder kan uppstå ett visst utrymme för godtycke. Den föreslagna ändringen innebär i praktiken att lärosäten kan minimera risken för överklaganden genom att göra antagningskriterierna mer otydliga och mindre transparenta – eftersom det då blir svårare för andra sökande att hävda att ett anställningsbeslut uppenbart strider mot kriterierna. Vad gäller antagning till forskarutbildning finns redan ett problem med att antagningen kan upplevas som godtycklig. Förslaget leder alltså i fel riktning.

SFS **avstyrker** även förslaget *4.5 Ett undanröjt anställningsbeslut bör i vissa fall möjliggöra uppsägning*. Enligt förslaget skulle ett undanröjt anställningsbeslut innebära att den doktorand som blivit felaktigt anställd, riskerar förlora sin anställning på grund av ett fel som lärosätet har gjort. En bättre ordning vore att den felaktiga anställningen kvarstår, men att lärosätet samtidigt blir skyldigt att anställa den sökande som var mest meriterad. På så sätt blir det myndigheten (lärosätet) själv som får ta konsekvensen av sitt felaktiga beslut.

## Kapitel 5 Avstängning av statligt anställda

Utredningen föreslår en utökad möjlighet till avstängning av statligt anställda (kap 5.3).

Förslaget att arbetstagare under avstängningen får behålla sin lön och andra förmåner (kap 5.4.6) är positivt.

SFS menar dock att det behöver förtydligas hur en avstängning från doktorandanställning påverkar möjligheten att fortsätta och fullfölja forskarutbildningen. Forskarstuderande med en doktorandanställning är även antagna till en forskarutbildning. Frågor om avstängning från utbildningen hanteras av lärosätets disciplinnämnd (kap 10 HF). I vissa fall kan lärosätet också dra in handledning och resurser med hänvisning till att den forskarstuderande inte har fullföljt sina åtaganden från den individuella studieplanen.

Med en utökad möjlighet till avstängning från anställningen, så uppstår en risk att de förhållanden som ligger till grund för avstängning från doktorandanställningen inte kan ligga till grund för avstängning från forskarutbildningen. Det går till exempel inte att vidta

disciplinära åtgärder med stöd i kap 10 HF mot en forskarstuderande som har begått brott i andra sammanhang utanför utbildningen, men utredningen föreslår att det ska införas som grund för avstängning i anställningen. Denna typ av händelser regleras normalt sett inte heller i de individuella studieplanerna, vilket innebär att det inte kan utgöra grund för att dra in handledning eller andra resurser.

Utredningens förslag skulle alltså kunna leda till en situation där den forskarstuderande stängs av från sin doktorandanställning men fortfarande är antagen och aktiv vid forskarutbildningen. Det innebär bland annat att lärosätet kommer vara skyldigt att fortsätta ge handledning.

Det är alltså mycket oklart vad en avstängning över huvud taget skulle innebära. Frågan behöver utredas närmare. Tills dess bör doktorandanställningar undantas från den föreslagna utökningen av möjligheten att stänga av anställda.

## Kapitel 6 Prövningen av vissa arbetsrättsliga åtgärder för professorer

SFS **avstyrker** utredningens förslag att *den prövning som SAN för närvarande utför i fråga om professorer bör göras av anställningsmyndigheten (6.3.1).*

SFS ser inga skäl att förändra den nuvarande ordningen där vissa disciplinära åtgärder för professorer ska prövas av Statens ansvarsnämnd istället för vid det lärosäte där professorn har sin anställning. För att värna forskningens frihet är det viktigt att professorer och övrig akademisk personal har ett starkt anställningsskydd. Liknande skydd finns i många andra länder. En stark anställningstrygghet gör det lättare för forskare att genomföra och publicera forskning som kan uppfattas som kontroversiell. Det kan till exempel gälla forskning som belyser politiska frågor och kritiserar makthavare. Det kan också handla om att inkludera kontroversiella perspektiv inom ramen för undervisningen. SFS menar att studenterna har rätt till en utbildning där lärarna känner sig fria att belysa frågor och problem utifrån de vetenskapliga och/eller konstnärliga perspektiv som lärarna bedömer vara relevanta och stimulerande för studenterna.

Utredningen menar att forskningens frihet ges ett tillräckligt skydd av det generella arbetsrättsliga regelverket. Utredningen tycks dock helt förbise betydelsen av att låta en utomstående part ansvara för tillämpningen av regelverket. SFS vill här lyfta fram att en majoritet av ledamöterna i lärosätenas styrelser utses av regeringen. Avståndet mellan regeringen och forskarna är på så viss relativt kort. Därför är det viktigt att professorerna har ett stort oberoende gentemot lärosätesledningarna. Det är således motiverat att fortsatt överlåta prövningen av disciplinära åtgärder för professorer till SAN.


Utredningen lyfter fram förändringar i högskolesektorn som skäl till förslaget, exempelvis att antalet professorer har blivit fler, men utredningen förbiser samtidigt att det kvarstår ett stort behov av att skydda forskarnas anställning, som ett led i att värna den akademiska friheten. SFS anser därför att skyddet bör stärkas, inte försvagas.

## Kapitel 7 Myndighetschefers villkor

SFS har inga synpunkter vad gäller rektorers eller andra myndighetschefers villkor.



**Linn Svärd**  
Ordförande  
[linn.svard@sfs.se](mailto:linn.svard@sfs.se)  
070-545 70 45



**Linnéa Carlsson**  
Ordförande SFS doktorandkommitté  
[linnea.carlsson@sfs.se](mailto:linnea.carlsson@sfs.se)



**Sebastian Lagunas Rosén**  
Politisk sekreterare  
[sebastian.lagunas.rosen@sfs.se](mailto:sebastian.lagunas.rosen@sfs.se)  
076-870 56 94